Badatelská jednohubka

Proč se na podzim vyřezávají dýně?

S motivem podivných obličejů na téhle oranžové zelenině se potkáváme na podzim v souvislosti s Halloweenem stále častěji. Proč se ale vyřezává právě dýně?

- Jako motivaci k přemýšlení nad touhle podzimní tradicí postačí fotografie, ale když vezmete do třídy opravdovou dýni, úspěch máte zaručen.
  Badatelskou otázku tentokrát zadejte žákům přímo: **Proč na podzim lidé vyřezávají obličeje do dýní?**
  Dejte žákům chvilku na přemýšlení, každý si může svoji myšlenku zapsat. Pár nápadů můžete nechat zaznít nahlas.

- Pro ověření využijte **texty na další straně** (ve variantě pro starší a mladší badatele)**.** Nabízíme **tři vysvětlení,** které spolu souvisí. Můžete žáky rozdělit do skupin, kde budou číst různé texty a pak společně sdílet. Nebo rozdat každému náhodně jeden a poté sdílet v celé třídě.
  Možná, že texty nenabídnou všechny odpovědi, které budete potřebovat, neváhejte proto využít i další informační zdroje (zvlášť s většími badateli).

Jak s tématem pokračovat? Třeba průzkumem, co je to tuřín, nebo jaké další zvyky se na podzim dodržují.

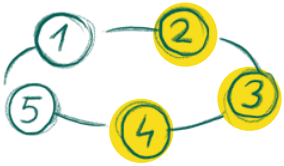

*V této aktivitě si žáci procvičili **formulování hypotéz** - tedy vlastních odhadů. Poté si zkusili **ověření** své hypotézy pomocí **práce s textem a vyhodnocení**, zda se jim jejich hypotéza potvrdila.*

Badatelé

© TEREZA, Badatelé |www.badatele.cz

Ochrana domova při keltském svátku Samhain
Předchůdcem Halloweenu byl keltský svátek Samhain, kdy lidé věřili, že se na zemi vracejí duše mrtvých a zlí duchové. Aby své domovy chránili, vyřezávali do zeleniny (tuřínu, řepy, brambor) děsivé obličeje a vkládali dovnitř svíčky. Světlo mělo zlým duchům zabránit ve vstupu do stavení.

Irská legenda o kováři Jackovi
Název pro halloweenskou dýni (Jack-o'-Lantern) pochází z irské pověsti o kováři Jackovi, který přelstil ďábla a přinutil ho slíbit, že jeho duši nevezme do pekla. Když Jack zemřel, nedostal se do nebe ani do pekla a musel bloudit světem. Ďábel mu dal žhavý uhlík z pekelného ohně. Jack uhlík vložil do vydlabaného tuřínu a od té doby bloudí po zemi jako neklidná duše svítící si na cestu.

Přechod od tvrdého tuřínu k americké dýni
Lidé v Irsku původně vyřezávali tuříny, řepy nebo brambory. V 19. století se ale miliony Irů přestěhovaly do Ameriky, kde byly dýně běžně dostupné. Irové zjistili, že dýně jsou větší, měkčí a vyřezávají se daleko lépe než tvrdý tuřín. Proto opustili tuříny a dýně stala hlavním symbolem Halloweenu, když se jejich zvyk v 20. století rozšířil po světě.

Ochrana domova proti zlým duchům
Dříve lidé věřili, že na konci října se v noci vracejí duše zemřelých a zlí duchové. Do tuřínů nebo řepy vyřezávali strašidelné obličeje. Dovnitř dali svíčku, aby světlo zlé duchy odehnalo.

Jackova lucerna
Podle staré irské pověsti žil muž jménem Jack. Byl tak mazaný, že dokázal oklamat i čerta. Když Jack zemřel, musel bloudit tmou. Na cestu si svítil žhavým uhlíkem, který vložil do vydlabaného tuřínu.

Proč dýně místo tuřínu?
Dříve lidé v Irsku vyráběli lucerny hlavně z tuřínů. Když se přestěhovali do Ameriky, objevili tam velké dýně. Ty se snadno vydlabávaly a dobře se do nich vyřezávaly obličeje. Lidé je proto začali používat místo tuřínů.

© TEREZA, Badatelé |www.badatele.cz